

Piotr GUSTOF, Marcin SEKUŁA

MODELOWANIE ROZKŁADU TEMPERATUR W GNIEŹDZIE ZAWORU DOLOTOWEGO W DOŁADOWANYM SILNIKU ZS

Streszczenie. W pracy wyznaczono rozkłady temperatur w gnieździe zaworu dolotowego w doładowanym silniku z zapłonem samoczynnym w stanie nieustalonym przy zastosowaniu dwustrefowego modelu procesu spalania oraz metody elementów skończonych (MES) za pomocą programu Cosmos/M.

DETERMINES DISTRIBUTION OF TEMPERATURES THE INLET VALVE NEST OF DIESEL TURBO ENGINE IN AN UNSTEADY STATE

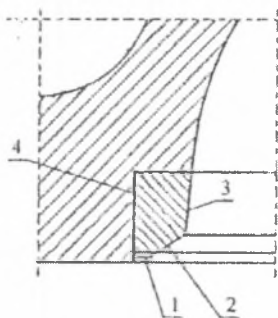
Summary. The thesis determines distribution of temperatures the inlet valve nest of Diesel turbo engine in an unsteady state performed using model of process of two-zone combustion and the finite elements method (MES) with support of programme Cosmos/M.

1. MODELOWANIE OBCIĄŻEŃ CIEPLNYCH GNIAZDA DOLOTOWEGO

Do zamodelowania obciążeń cieplnych w gnieździe zaworu dolotowego wykorzystano warunki brzegowe III rodzaju. Warunki te są określone za pomocą współczynnika przejmowania ciepła α oraz temperatury T czynnika roboczego, którą wyznaczono na podstawie dwustrefowego modelu procesu spalania w silniku [1,2]. Analizę rozkładu temperatur przeprowadzono w czasie 40 s. Przy modelowaniu obciążeń cieplnych przyjęto jako materiał gniazda brąz aluminiowy Cu95Al5. Ponieważ obliczenia przepływu ciepła dotyczą stanu nieustalonego, konieczna jest znajomość takich własności fizycznych materiału, jak: gęstość ρ , pojemność cieplna właściwa c_p i współczynnik przewodności cieplnej λ w funkcji temperatury. Podczas modelowania założono, że na początku rozkład temperatur w gnieździe dolotowym jest stały i równy temperaturze otoczenia.

2. ANALIZA WARUNKÓW BRZEGOWYCH

W dolotowym gnieździe zaworowym wyróżniono cztery charakterystyczne powierzchnie, którym przypisano odpowiednie wartości warunków brzegowych.

Powierzchnia:

- 1 – czołowa omywana przez czynnik roboczy,
- 2 – przylegni gniazda zaworowego,
- 3 – ścianki gniazda w kanale dolotowym,
- 4 – styku gniazda = głowicą.

Rys. 1. Szkic gniazda zaworu dolotowego na tle głowicy silnika [1]

Fig. 1. Drawing of the inlet valve nest against the engine head [1]

Ponieważ obciążenia cieplne powierzchni (1), (2), (3) gniazda zmieniały się w czasie pełnego cyklu pracy silnika, przypisano im okresowo zmienne warunki brzegowe III rodzaju. Dla powierzchni (4) przyjęto średnie warunki wymiany ciepła.

2.1. Powierzchnia czołowa gniazda omywana przez czynnik roboczy od strony komory spalania (1)

Na powierzchni czołowej gniazda dolotowego przyjęto warunki wymiany ciepła równoważne warunkom panującym w komorze spalania [1]:

$$T_1(\varphi_i) = T(\varphi_i) \quad [K] \quad (1)$$

$$\alpha_1(\varphi_i) = \alpha(\varphi_i) \left[\frac{W}{m^2 K} \right] \quad (2)$$

gdzie:

$T(\varphi_i)$ – temperatura czynnika roboczego w cylindrze [K],

$\alpha(\varphi_i)$ – współczynnik przejmowania ciepła [W/m^2K].

2.2. Powierzchnia przylgni gniazda zaworu dolotowego (2)

Powierzchnia (2) gniazda zaworowego cyklicznie styka się z przylgnią zaworu. Jako temperaturę powierzchni przylgni gniazda dolotowego $T_{2GOD}(\varphi_i)$ w czasie fazy otwarcia zaworu przyjęto temperaturę otoczenia T_{ot} powiększoną o przyrost temperatury w kanale dolotowym ΔT_D [1]:

$$T_{2GOD}(\varphi_i) = T_{ot} + \Delta T_D \quad [K] \quad (3)$$

gdzie:

- T_{ot} – temperatura otoczenia [K],
- ΔT_D – przyrost temperatury w kanale dolotowym [K].

Współczynnik przyjmowania ciepła $\alpha_{2GOD}(\varphi_i)$ powierzchni (2) obliczono na podstawie wzoru [1]:

$$\alpha_{2GOD}(\varphi_i) = Nu(\varphi_i) \frac{\lambda(\varphi_i)}{d_h} \left[\frac{W}{m^2 K} \right] \quad (4)$$

gdzie:

- $Nu(\varphi_i)$ – liczba Nusselta,
- $\lambda(\varphi_i)$ – przewodność cieplna czynnika [W/mK],
- d_h – średnica wewnętrzna gniazda zaworowego d_h [m].

Jako temperaturę powierzchni przylgni gniazda dolotowego $T_{2GZD}(\varphi_i)$ w czasie fazy zamknięcia zaworu przyjęto średnią temperaturę przylgni zaworu $\bar{T}_{PZD}$:

$$T_{2GZD}(\varphi_i) = \bar{T}_{PZD} \quad [K] \quad (5)$$

gdzie:

- $\bar{T}_{PZD}$ – średnia temperatura przylgni zaworu dolotowego [K]

Natomiast jako współczynnik przyjmowania ciepła α_{2GZD} przylgni gniazda dolotowego przyjęto średni zastępczy współczynnik przyjmowania ciepła $\bar{\alpha}_{2GZD}$ przez styk [1]:

$$\bar{\alpha}_{2GZD} = 5800 \left[\frac{W}{m^2 K} \right] \quad (6)$$

2.3. Powierzchnia wewnętrzna gniazda w kanale dolotowym (3)

Podobnie jak w przypadku przylgni gniazda, warunki wymiany ciepła na powierzchni wewnętrznej gniazda w kanale dolotowym mają charakter cykliczny [1]. Jako temperaturę powierzchni wewnętrznej gniazda dolotowego $T_{3GOD}(\varphi_i)$ w czasie fazy otwarcia zaworu przyjęto temperaturę otoczenia T_{ot} powiększoną o przyrost temperatury w kanale dolotowym ΔT_D [1]:

$$T_{3GOD} = T_{ot} + \Delta T_D \quad [K] \quad (7)$$

gdzie:

- T_{ot} – temperatura otoczenia [K],
- ΔT_D – przyrost temperatury w kanale dolotowym [K].

Natomiast współczynnik przejmowania ciepła $\alpha_{3GOD}(\varphi_i)$ dla powierzchni (3) obliczono na podstawie wzoru [1]:

$$\alpha_{3GOD}(\varphi_i) = Nu(\varphi_i) \frac{\lambda(\varphi_i)}{d_h} \left[\frac{W}{m^2 K} \right] \quad (8)$$

gdzie:

- $Nu(\varphi_i)$ – liczba Nusselta,
- $\lambda(\varphi_i)$ – przewodność cieplna czynnika [W/mK],
- d_h – średnica wewnętrzna gniazda zaworowego d_h [m].

Dla gniazda zaworu dolotowego przyjęto liczbę Nusselta według Keysa [3]:

$$Nu(\varphi_i) = 0,022 Re^{0,8} Pr^{0,6} \quad (9)$$

gdzie:

- Re – liczba Reynoldsa,
- Pr – liczba Prandtla.

Dla fazy zamknięcia zaworu jako temperaturę powierzchni wewnętrznej gniazda dolotowego $T_{3GZD}(\varphi_i)$ przyjęto [1]:

$$T_{3GZD} = T_{ot} + \Delta T_D \quad [K] \quad (10)$$

gdzie:

T_{ot} – temperatura otoczenia [K],

ΔT_D – przyrost temperatury w kanale dolotowym [K].

Natomiast jako współczynnik przejmowania ciepła α_{3GZD} powierzchni wewnętrznej gniazda w kanale dolotowym przyjęto średni zastępczy współczynnik przejmowania ciepła $\bar{\alpha}_{3GZD}$ przez styk [1]:

$$\bar{\alpha}_{3GZD} = 400 \left[\frac{W}{m^2 K} \right] \quad (11)$$

2.4. Powierzchnia styku gniazda z głowicą od strony zewnętrznej gniazda (4)

Jako temperaturę powierzchni styku gniazda zaworu dolotowego z głowicą T_{4GDG} przyjęto średnią temperaturę powierzchni głowicy $\bar{T}_{4PG}$:

$$T_{4GDG} = \bar{T}_{4PG} [K] \quad (12)$$

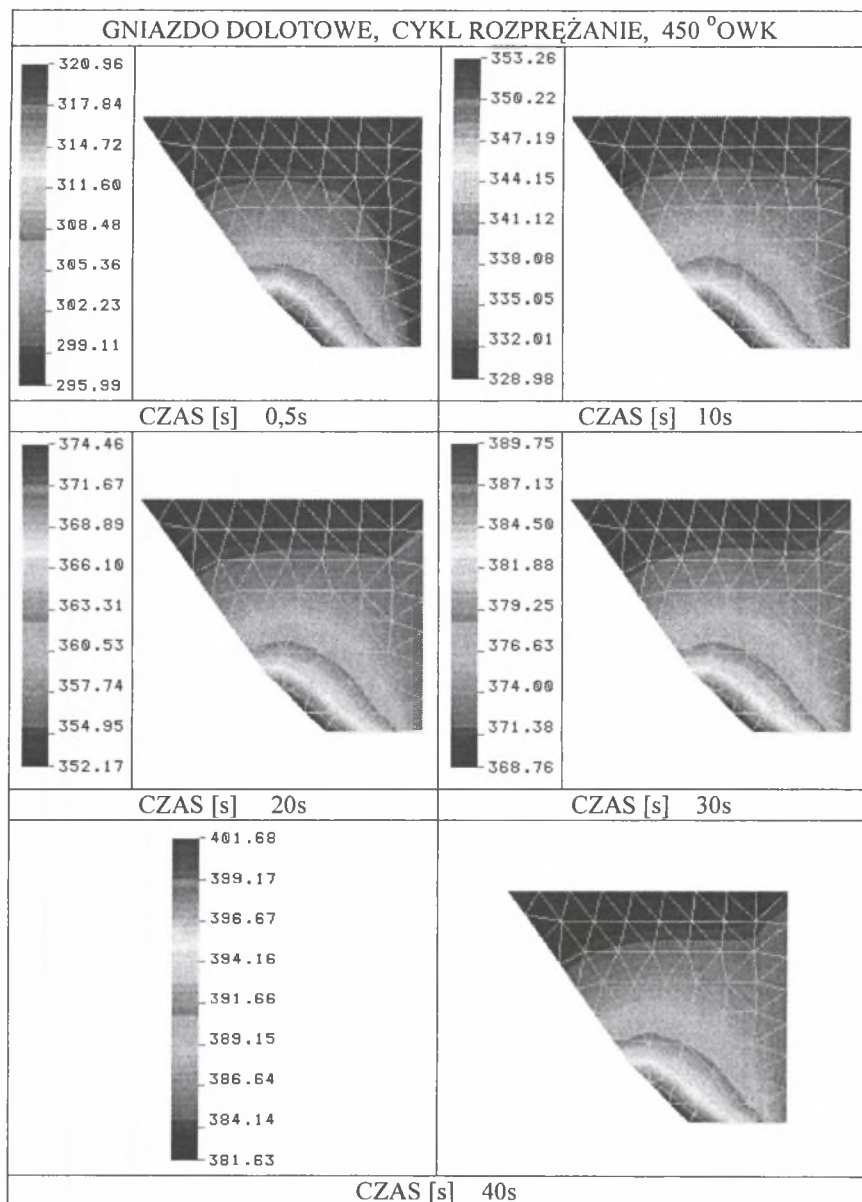
W celu wyznaczenia temperatury głowicy wykonano dodatkowe jej modele, które zostały poddane obciążeniom cieplnym zadany w systemie Cosmos/M przez okres odpowiadający 40s pracy silnika. Podczas modelowania rejestrowano średnie temperatury powierzchni głowicy stykających się z gniazdem zaworowym $\bar{T}_{4PG}$, co 0,5s. Jako współczynnik przejmowania ciepła α_{4GDG} powierzchni styku gniazda zaworu dolotowego z głowicą przyjęto średni zastępczy współczynnik przejmowania ciepła $\bar{\alpha}_{4GDG}$ przez styk [1]:

$$\bar{\alpha}_{4GDG} = 20000 \left[\frac{W}{m^2 K} \right] \quad (13)$$

3. WYNIKI OBLICZEŃ

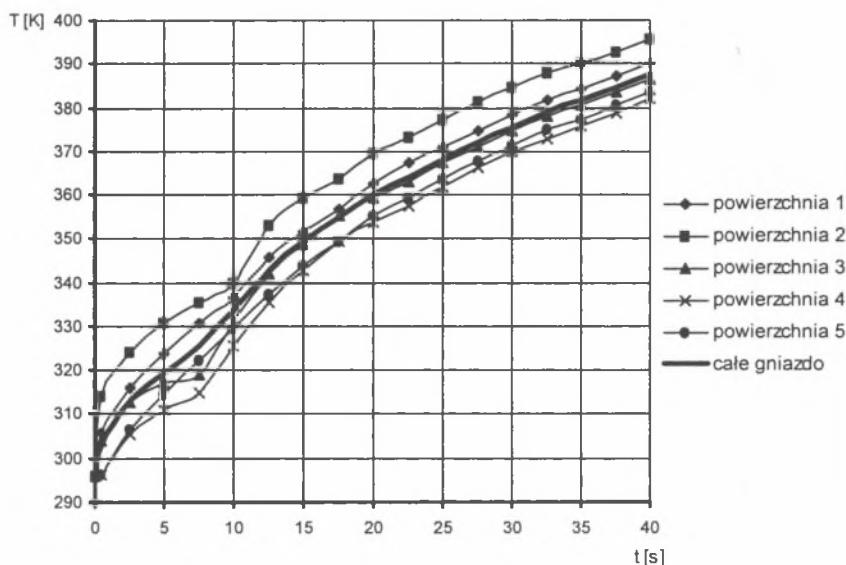
W pracy zamodelowano obciążenia cieplne gniazda zaworu dolotowego dla doładowanego silnika wysokoprężnego z wtryskiem bezpośrednim o pojemności 2390 cm³ i mocy 48 kW przy prędkości obrotowej 2000 obr/min.

Obliczenia wykonano z dokładnością co 5°OWK . Na rysunku 2 przedstawiono kolejne fazy nagrzewania się gniazda dolotowego dla takiego samego położenia tłoka wynoszącego 450°OWK - cykl rozprężanie, po 0.5, 10, 20, 30, 40s pracy silnika.

Rys. 2. Fazy nagrzewania się gniazda dolotowego
Fig. 2. Phases of the inlet valve nest heating up

W gnieździe dolotowym najbardziej obciążona cieplnie jest powierzchnia przylgni gniazda, co spowodowane jest jej nagrzewaniem się od zaworu dolotowego w fazie jego zamknięcia. Ze względu na wysoką temperaturę przylgni zaworu oraz intensywne przejmowanie ciepła przez głowicę rozkład pól temperatur w gnieździe dolotowym jest prawie symetryczny. Maksymalna temperatura gniazda zaworu po 40 s pracy silnika wyniosła około 400 K.

Rys. 3. Wykres zmian średnich temperatur całego gniazda dolotowego i jego powierzchni
 Fig. 3. The graph of the average temperature variability in the inlet valve nest and its surfaces

Na rysunku 3 przedstawiono wykresy średnich temperatur całego gniazda oraz poszczególnych jego powierzchni. W gnieździe najwyższa temperatura panuje na powierzchni przylgni (2), a najniższa na powierzchni styku z głowicą (4).

4. PODSUMOWANIE

W wyniku przeprowadzonych obliczeń stwierdzono, że w gnieździe zaworu dolotowego najwyższa temperatura występuje na granicy przylgni gniazda z jego powierzchnią czołową i po 40 s pracy wyniosła około 400 K. Spowodowane jest to dużymi różnicami temperatur pomiędzy kolektorem dolotowym a komorą spalania. Na podstawie modelowanego rozkładu temperatur w gnieździe dolotowym zauważono, że najniższa temperatura gniazda występowała na powierzchni styku z głowicą (4). Ponadto przyrost temperatury poszczególnych powierzchni gniazda w czasie 40 s pracy silnika, stopniowo się zmniejszał. Po 10 s pracy silnika dla gniazda dolotowego wyniósł on około 37 K, natomiast po upływie 20, 30, 40 s odpowiednio 26, 15, 13 K.

Literatura

1. Kwaśniewski S., Sroka Z., Zabłocki W.: Modelowanie obciążeń cieplnych w elementach silników spalinowych. Oficyna wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 1999.
2. Gustof P.: Wyznaczanie przebiegu temperatur ładunku dla pełnego cyklu roboczego w cylindrze doładowanego silnika o zapłonie samoczynnym. Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Seria: Transport z. 43, Gliwice 2001.
3. Wiśniewski S.: Wymiana ciepła. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1987.

Recenzent: Dr hab.inż Jerzy Jaskólski, Prof. PK